

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Deres ref./Deres dato:
Vår ref.:
Vår dato: 28.04.2023

Høring om forslag til endringer i elmarkedsdesign fra Europakommisjonen

Statnett viser til Olje- og energidepartementets (OED) høring (av 17. mars 2023) der det bes om synspunkt på forslagene om endringer i regelverket for markedsdesign publisert av Europakommisjonen 14. mars.

Regelverket er sentralt for rammene og funksjonaliteten av det felles- europeiske kraftmarkedet som det norske og nordiske kraftmarkedet er en integrert del av. Statnett har derfor aktivt deltatt i ulike prosesser knyttet til de fremlagte forslagene. Statnett noterer seg at regelverkene er merket EØS-relevant fra EU-siden og at ingen av regelverkene som er grunnlaget for endringene er gjennomført gjennom EØS.

Forut for kommisjonens endelige forslag, ble det avholdt en europeisk høring. Gjennom medlemskapet i den europeiske TSO-organisasjonen - ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity) var Statnett med i utformingen av posisjoner og høringssvar. De nordiske TSOene utformet også et eget høringssvar, der man understreket sentrale nordiske tema. Endelig sendte Statnett, slik som de fleste andre TSOene i Europa, inn et eget høringssvar med basis i den nordiske posisjonen og høringssvaret fra ENTSO-E.

Våre hovedbudskap til det fremlagte forslaget:

Positive elementer:

- Beholder marginalprisprinsippet
- Styrkede investeringssignaler
- Understreker behov for mer fleksibilitetsressurser

Utfordrende elementer:

- Lovfeste tidspunkt for markedsklarering i primærregulering (Intradag skal ha lukketid tidligst 30 minutter før driftstimen innen 2028)
- Krav om å benytte flaskehalsinntekter for å sikre nettilgang for havvind
- Krav om å utstede transmisjonsrettigheter innenfor finansielle regioner
- Økte krav til overvåkning av markedsplattformer

Viktige markedsprinsipper beholdes

I forkant av det fremlagte forslaget ble det fra flere medlemsland i EU fremmet synspunkter slik som å gå bort fra marginalprisprinsippet, innføre obligatoriske langsiktige kontrakter for eksisterende produksjon og modeller for å frigjøre elprisen fra gassprisen. Forslag som ville utfordret muligheten til å benytte kraftmarkedet som virkemiddel for å sikre balansen mellom tilbud og etterspørsel i kraftsystemet på kort og lang sikt.

Statnett er tilfredse med at sentrale elementer i markedsdesignet beholdes, eksempelvis marginalprisprinsippet. Vi mener dette er viktig for å sikre en effektiv ressursallokering både på kort og lang sikt.

Samtidig er vi positive til at det foreslås målrettede tiltak for å øke investeringene i kraftmarkedet. De foreslåtte differansekontraktene er et riktig steg og forslaget fra kommisjonen inneholder viktige elementer knyttet til design av slike kontrakter. Vi mener imidlertid at forslagene kommer til kort når det gjelder aktørenes insentiver til å opptre effektivt i forhold til kraftsystemets behov. Dette er utdypet i Statnett sitt høringssvar om utforming av differansekontrakter for havvind i sørlige Nordsjø II.

Statnett vil i denne sammenheng påpeke behovet for at regelverket og myndighetsprosessene også legger opp til at nettet bygges ut i tide. Således er det positivt at det i forslagene legges opp til at investeringer som tilrettelegger for fremtidige kapasitetsutvidelser skal hensyntas i inntektsrammen som ligger til grunn for tariffastsettelsen.

De viktigste elementer som Statnett ønsker at endres

Lovfeste tidspunkt for markedsklarering i intradagmarkedet

Den viktigste oppgaven for en systemansvarlig er til enhver tid å sikre at det er balanse mellom produksjon og forbruk. Et markedsbasert kraftsystem er et sentralt virkemiddel for å oppnå denne balansen. Gjennom prissignaler fra de organiserte markedene får aktørene økonomiske insentiver til å planlegge seg i balanse. Markedene bør derfor være tilgjengelige for aktørene så nærme forbrukstidspunktet som mulig. Isolert sett er derfor forslaget om å regulere lukketiden i Intradagmarkedet forståelig.

I et system med økende andel ikke-regulerbar produksjon og ulike begrensinger i overføringsnettene må systemansvarlig ha tid til å gå gjennom planer, vurdere prognoser og iverksette tiltak for å opprettholde balansen i kraftsystemet. Å tidfeste dette til maksimalt 30 minutter etter at intradagmarkedet stenger er kort tid, og vil i dag medføre utfordringer for systemdriften. Kortere lukketid enn i dag, dvs. 60 minutter, vil kunne vurderes på et senere tidspunkt når systemdriften er tilstrekkelig automatisert.

Statnett mener derfor at forslaget om å tidfeste lukketiden i intradagmarkedet i en forordning (primærregulering) bør unngås. Statnett er enig i at regulering av felles lukketid må videreføres, men at dette bør skje gjennom en grundig prosess med involverte aktører og eksempelvis fastsettes i en felles metode godkjent av regulator.

Benytte flaskehalsinntekter for å sikre nettilgang for havvind

For å nå klimamålene må det bygges store mengder fornybar kraftproduksjon, blant annet havvind. I motsetning til annen produksjon på land er det for investeringer i havvind noen ekstra utfordringer i forhold til markedssituasjonen og volumrisiko. Så lenge det ikke er forbruk i samme budområde som havvind er de særlig eksponert for eventuelle begrensninger i overføringskapasiteten.

Kommisjonen foreslår derfor at TSOene må kompensere vindkraftaktørene dersom tilgjengelig overføringskapasitet reduseres i en slik grad at den kraftproduksjonen som vindkraftaktøren ellers kunne eksportere ikke kan leveres til markedet. Flaskehalsinntekter foreslås å benyttes til denne kompensasjonen. Detaljene for en slik ordning skal fastsettes i en gjennomføringsforordning.

Statnett er uenig i at flaskehalsinntekter skal benyttes for å kompensere havvind ved eventuelle overføringsbegrensninger. Allokering av flaskehalsinntektene til havvindproduksjon vil innebære en forskjell fra hvordan man gjør det på land. I dag kompenseres ikke produksjon på land selv om de kan oppleve svært lave eller negative priser på grunn av en flaskehals i nettet.

Statnett mener at støtte til kraftproduksjon hensyntas bedre i andre spesifikke ordninger, eksempelvis godt designede differansekontrakter. Dette vil etter vårt syn være bedre og mer transparent.

Utstede transmisjonsrettigheter innenfor finansielle regioner

Det finansielle kraftmarkedet i Europa er i all hovedsak et rent finansielt marked som ikke innebærer leveranse av fysisk kraft. Formålet med finansiell krafthandel er å kunne prissikre fremtidig inntekt eller kostnad. Typiske markedsaktører er produsenter, tradere, store forbrukere og strømleverandører. I Norden blir majoriteten av prissikringen gjort gjennom standardiserte finansielle derivater og/eller PPAer (Power Purchase Agreements).

Utfordringen med det finansielle markedet i dag er lav likviditet. For markedsaktøren blir det krevende å prissikre seg når markedet er for lite likvid.

Som et tiltak for å bedre likviditeten har kommisjonen forslått at TSOene gjennom ENTSO-E skal foreslå såkalte regionale finansielle noder (huber), der TSOene får i oppgave å selge/ være motpart for finansielle kontrakter mellom budområdene og de finansielle nodene. ENTSO-E har gitt klart uttrykk for at det er store generell risiko ved å lovfeste en modell for finansielle markeder som det ikke er konkrete erfaringer med og hvor nødvendighet konsekvensutredning ikke er gjennomført.

Statnett er enige med posisjonen til ENTSO-E om at konsekvensene av et slikt forslag må vurderes grundig før det tas inn i regelverket. Vi mener at man primært bør se på forbedringer av eksisterende modeller og løsninger. Dette inkluderer at det kan utstedes finansielle kontrakter med lengre varighet enn i dag og at det fortsatt arbeides med alternative løsninger som kan oppnå tilstrekkelig likviditet. Vi viser også til pågående arbeid hos RME for å vurdere hvordan retningslinjer for langsiktig kapasitetstildeling (FCA-regelverket, «Forward Capacity Allocation») skal følges opp i Norge, der andre aktuelle tiltak for å styrke det finansielle markedet blir vurdert.

Økte krav til overvåkning av markedsplattformer

Gjennom endringer i REMIT foreslår EU-kommisjonen å utvide kravene til såkalte PPATer – Persons Professionally Arranging Transactions. Statnett er i dag en PPAT i balansemarkedet.

Kommisjonen foreslår å utvide definisjonen av PPAT slik at balanseplattformene MARI og PICASSO regnes som PPATer. Statnett ser følgende utfordringer knyttet til forslaget:

- Balanseringsenergibudene som sendes til balanseplattformene er anonyme, og plattformene kan derfor ikke identifisere enkeltaktørers adferd.
- Forslaget søker å sammenligne balanseplattformene med energimarkedet (SDAC, SIDC). En slik sammenligning endrer ikke vårt syn på plattformenes mulighet til å overvåke markedsadferd. SDAC er en tosidig auksjon med forutsigbare volumer og priser, og budene er ikke anonyme. Budene kommer direkte fra markedsaktørene. Balanseringsplattformene bestiller balanseringsenergi kontinuerlig basert på lokale ubalanser. Volum og priser er uforutsigbare, i tillegg til at budene er anonyme og sendes via TSO.
- Statnett er også tvilende til hvilke muligheter som finnes for en markedsaktør til å utøve markedsrett eller på annet vis manipulere balanseringsplattformene innenfor et budområde og spesielt mellom budområder, da omsetningen på plattformene avhenger av uforutsigbare ubalanser i sanntid.

Kommisjonen foreslår også å utvide PPATens monitoreringskrav til å omfatte brudd på REMITs krav om publisering av innsideinformasjon. ENTSO-E og Statnett ser følgende utfordringer knyttet til forslaget:

- Markedsaktørene vil agere på ulike markeds plasser innenfor et budområde. Om en aktør handler på kraftbørsen og selger balansetjenester vil hans innsideinformasjon måtte overvåkes av flere PPATer. Dette medfører dobbeltarbeid uten å øke nytten.
- Overvåkning av offentliggjort innsideinformasjon er krevende. Man kan å se hva som blir offentliggjort, men ikke opplysninger som ikke er offentliggjort.
- Vurderingen av hva som er å regne som innsideinformasjon krever en subjektiv vurdering. Markedsaktøren og regulatoriske myndigheter kan gjøre ulike vurderinger av dette, og en PPATs vurdering kan skille seg fra begge de andre vurderingene.

Videre prosess

Endringene som vurderes er til dels komplekse og tekniske. Samtidig er forslagene prosessuelt under diskusjon i Europa. Endringer kan derfor påregnes. Dersom departementet skulle ha spørsmål knyttet til ulike sider ved forslagene, status på prosessene eller lignende bidrar vi gjerne til dette.

Endelig er det slik at utviklingen av regelverket og system- og markedsløsningene går stadig raskere. Som en del av det integrerte kraftmarkedet må de fleste løsningene være harmoniserte, i praksis like. Dersom det blir store avvik mellom reglene i Norge og våre naboland kan dette bli utfordrende. Vi ber derfor om at dette sentrale regelverket prioriteres i den videre EØS- prosessen, slik at vi fortsatt kan være integrert i det felles nordiske og europeiske kraftmarkedet og sikre at norske interesser ivaretas på en effektiv måte.

Med vennlig hilsen

Gunnar G Løvås

Konserndirektør Kraftsystem og Marked
Statnett